

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP
A HAZAI NÉGY EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenként egy iven; a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Órálló melléklete, minden hónapban.

A kéziratot a szerkesztőhöz, a hirdetés szövegét és díját a kiadóhivatalba kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

GEDULY HENRIK evang. lelkész,
Nyiregyháza.

KIADÓHIVATAL:

HORNYÁNSZKY VIKTOR
Hirlapkiadóhivatala, Budapest, V., Akadémia-u. 4.

A lap ára egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 2.50 kor.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM: Egyetemes püspök vagy központi vezetés. — s. — Rokonelekek, rokongondolatok. *Varga Márton.* — Elme és szív Jézusnál. a) A munka. b) A tengeren. — *Belmisszió.* — *Tarca:* A protestáns iskola és irodalom a XVIII. században. *Kovács Sándor.* — A szociálmusáról és egyházunk szociális feladatairól. *Pröhle Károly.* — *Szemle.* — *Belélet.* — *Nekrolog.* — *Pályázat.*

Egyetemes püspök vagy központi vezetés.

A mit a bányai kerület nagyérdemű felügyelője ő Nagyméltósága magyarországi ág. h. ev. egyházunk központi vezetőségéről, vagy a mi ezzel egyre megy, egy külön püspökség felállításáról írt, arról én régen gondolkoztam s azt egyházunk érdekének előmozdítása céljából szükségesnek találtam. Már boldog emlékezetű Székács J. panaszkodott, hogy püspöki teendőkké annyira el van halmozva, hogy azokat alig képes elintézni, csak a legnagyobb erőfeszítéssel teheti azt. Mert a kormány őt egyetemes püspöknek tekinti s a kerüteknek szóló rendeleteit s az egyházat érintő intézkedéseit további szétküldés végett hozzá küldi. E panaszát azzal fejezte be: „Annyira rabja vagyok a hivatalnak, hogy a napi szükséges sétámat sem tehetem rendesen, valószínűleg ez okozza fejszédüléseimet is“.

Az élet §§-okba nem szedhető törvénye tehát azt mutatta, hogy már akkor szükség volt egy központi vezetőre; azóta pedig az ilyen központi teendők még inkább megsaporodtak. Az ilyen adminisztrációs állás, tessék megengedni, nem tanári állás. Itt napról-napra újabb és újabb a teendő s nincs órához kötve. A tanár két-három évvel ezelőtt ugyanazt adta elő, a mit ma s ugyanazt fogja előadni tíz év múlva is és hozzátehetjük, hogyha kitölti óráját, mehet a hová tetszik. Ellenben az egyházi közigazgatást végző püspöknek napról-napra újabb és újabb a teendője, sokszor a hivatalos órán túl is kénytelen az időhöz kötött s el nem odázható ügyeket elintézni, különben az egyház vagy egyesek károsodnak. Hát még a sok utazás és reprezentálás kötelessége? A központi vezetés szükségét sokan elismerték, midőn az magánbeszéd közben előhozatott. Csakhogy ezen eszme nemesak testté, de még igévé sem válhatott, azaz még csak indítványozni sem merte eddig

senki, mert minálunk bármely új intézménynek felállítása, még ha oly hasznos is, nem kis ellentállásra talál. Először: mivel az valami szokatlan és sokak előtt ismeretlen, mint épen ezen központi vezetés nehéz munkája, különben is tulajdonságunk lévén: „A nagyapám is így tett“ gondolkodás, vagyis elv követése. Másodszor, mert egy egyetemes vezetés talán szigorúbb rendet tartana, mi pedig nem reguláztatjuk magunkat. Harmadszor, mivel az új intézményt rendesen gyanúsítással fogadjuk. Ily fogadtatásban részesül az említett központi egyházi vezetőség felállítása is. Itt még azután hozzágondolunk egy kis hierarchikus mázt. Érsekség! Rettenetes! Némely ellenzője önkívüli állapotba jöven, még keresztet vetve, mondja: „Apaga satane“. De minek is ügyebár az a gyorsabban végző, adminisztráló központi vezetés? Jobb, ha „*scopae dissolutae*“ maradunk. Hadd menjen minden a régi módon, hadd huzódjék minden egyházi ügy, habár sürgős, két, három vagy több évig is. Hadd maradjanak végrehajthatlanok legfontosabb határozataink! Még érsekséget felállítani! Csakhogy már szomszédunk háza ég! A farkasok nyájunkat támadják!

Hát engedelmet kérek, ez nem helyes. Nézzük csak a németországi egyházakat, ott központi a vezetés, Bécsben is, az erdélyi szászoknál is és milyen szépen tudják dolgaikat vinni! A mi jó adatik nekünk, abból ők követelnek magoknak részt, de az országos egyház iránti kötelességeikről mit sem akarnak tudni.

Nem egyszer igen komoly helyzet áll elő, az egyetemes egyház érdeke sürgős határozatot, cselekvést kíván és — és nem megy. Igaz, a mostani helyzetben is elvégezhető az ilyen eset, de nem mindig úgy, a hogy kellene, mert a kerületek fejait nehezebb összehozni határozathozatalra.

Lám a *r. katolikusoknak* van központi vezetésük, a hierarchia remek szervezet, 900 esztendő bizonyítja ezt (bár ezt senki sem kívánja nálunk)

van védő, cáfoló irodájok, mely örökdi az egyház felett s ez ellen tett támadásokat, vádakat megvizsgálja s cáfolja. Az *izraelitáknak* van szinte egy központi vezető s védőirodájok, mely nagyon sokat tett az izraelita felekezet javára. Csak nekünk evangélikusoknak nincs sem központi vezetőségünk, sem védőirodánk, noha mindenfelől több támadás történik ellenünk. A lapok szerkesztői közt sok az *ev. református vallású*, azok hamar visszaadják a vallásukra mért vágást. Ellenben mi nem vagyunk oly helyzetben. *Mi úgy vagyunk, mint egy jó sereg fővezér nélkül.* Vajjon ilyen sereg képes-e győzni? Bizony nem. Helyzetünk maradhatna tehát a régiben, ha egyházunk nem volna támadásnak kitéve. De ez most nagy veszteségünkkel jár. A közlött cáfolat veleje az, hogy jó lelkészeket kell nevelni, az a fő. Igaz, a fővezér bármilyen jó, egy sereg győzelméhez még nem elegendő, ott kellene még jó alvezérek is, kik a csata tervét jól teljesítik. Én is azt mondom, hogy a tudományosan művelt és szilárd hitű lelkészek igen sokat tesznek. Csak az a kérdés, vajjon mostani theologusaink s ifjabb papjaink közül hányan lennének gályarabok üldözés esetén? Hisz a nagy tudományyal előadott exegesis hitiket a fagypontra vitte!

A központi vezetés ellen senkinek sem lehet alapos kifogása. Nem akarunk pápista hierarchiát, hanem az egyházunk javát előmozdító központi vezérést. Ez a lényeg. Erre okvetlenül szükségünk van, hogy mikép legyen ez szervezve, arról lehet tanakodni. Az már a kivitel dolga, nemkülönben az is, hogy az egyetemes püspök s bármely más püspök is meg legyen-e terhelve aprólékos lelkészi teendővel?

Tanulhatnánk az agilis r. kath. vezetőségtől. Hja! de engedelmeskedni kell nekünk, pedig széleskörű autonómiánk van. Nekünk szabad mindent az egyházban! Ez az a szabadság, mely veszedelmet is rejt magában. „*Njepozvolim*“ Varsóban is ezt kiáltották egykor s ezzel Polonia megöletett s vele a vallás; és zárdák és templomok katonai laktanyákká lettek. Azért mégis „*Njepozvolim*“? Nem kell nekünk érsekséget felállítani, van annak más módja is, sokkal kevesebb költséggel. De szóljon más is e tárgyhoz, vitassuk meg. Jelenleg csak azt vitatom, hogy központi vezetés és központi iroda nekünk is kell — és mivel Zsilinszky ő excellenciája akár pro, akár contra, a legközelebbi zsinat tárgyalásai közé fölvehető formulázott javaslatot kíván, jelenlegi fejtegetésemet végeredménykép a következő formulában foglalom össze: az Egyh. Alk. 13. címe alatt az I. fejezet ekként hangozzék: Az egyetemes egyházi elnökség; a 156. §. pedig: az egyetemes egyház elnöksége, az egyetemes püspök és egyetemes egyházi és iskolai felügyelő, kik egyenlő

joggal képviselik és kormányozzák az ág. h. ev. egyházat stb.“ Ehhez képest kellő vonatkoztatással természetesen átalakítandók a 146., 148., 149., 150. a), b), 154., 155., 157—162., 166., 168. stb. §§-ai. Pótlásként jönne a 159. §-ba az egyetemes püspök választásának intézését megelőzőleg a következő: az egyetemes püspök székhelye az ország fő- és székvárosa; parochiális tekintetben a deáktéri lelkészi hivatal körébe tartozik, azonban egyes lelkészi teendőknek végzése alól felmentetvén, ezek teljesítése az egyházközség többi lelkészeire bízatik.

—s.

Rokonlelkek, rokongondolatok,

(Folyt. és vége.)

Ha minden családi hajlékban ott lesz a gyámintézetű kis templom, akkor fogja csak méltán felthetni Demeter, az efezusi ötvös az ezüst diána templomocskákat. Megdicsőülnek az efezusi ezüst diánatemplomocskák, akár Urunk és Idvezítőnk a Táborhegyen. A pogányistenasszonyok, az efezusiak nagy Diánájának ezüst templomocskái a gyámintézetű kis templom alakjában szolgálatába lépnek a tiszta szent evangéliom terjesztésének. Feltámadnak új, örök életre, mint Idvezítőnk húsvét reggelén. Demeter ötvöst még tán sírjában is bőszi majd a kenyérrigység, mai demetereink meg örvendezni fognak, mert szaporul keresetük, hátha még evangélikus főuraink annyira rákapnak, hogy nemcsak ezüst asztali készleteket, de ezüsből való gyámintézetű kis templomokat is rendelnek leányuknak kelengyéjébe, hogy a legkatholikusabb főúr oldalán is szolgálják tovább híven a tiszta evangéliomot. Ha ugyan idestova lesznek még evangélikus főuraink, magvok nem szakad, vagy át nem térnek.

Ám, ha mi korábban találtuk ki a templomalakú pénzgyűjtő-perselyeket, mint a német atyafiak; mért van, hogy ők már árulják, minálunk meg még nyoma sincsen? Fejlett magyar ipar, jőjjön el a te országod! Hiába jár-ke a tiszavidéki ág. h. evang. egyházmegye Gyámintézetének ügybuzgó elnöke Materny Imre, nagyváradi lelkész, még eddig nem juthatott hozzájuk, de nem nyugszik addig, míg az általa is helyeselt eszmetestet nem ölt.

Senkise higgye, hogy én mindezt most a tiszavidéki ág. h. ev. egyházmegye gyámintézetének megdicsőítéskoszorúzása végett hoztam itten össze. Céлом dicsőbb! Kérem az egész magyarhoni egyetemes evangélikus egyházat, minden kerületét, minden egyházmegyéjét, minden gyülekezetét, fogadjuk el mind közönségesen a gyámintézetű kis templom alkalmazását. Minekelőtte közigazgatásunk Jákob lajtorjáján fel és alá sétálnának a kis templomok mennybéli angyalok karjain, vezessék be már előzetesen őket a lelkésztestvérek iskoláikba, hiveiknek családi hajlékaikba; nem hiszem, hogy valakinek kifogása lenne ellene, hadd ismerje meg minden lélek

iskolában, családi hajlékban a Gyámintézet nemes eszméjét. Templomainkban a kötelező gyámintézeti perselyek felett azok a nagy GYÁMINTÉZET betűk ne meredezzenek hitveink nagy részére, mint ismeretlenül báméskodó parasztok. Ha családból, iskolából ismerős lesz üdvös jelentésük, tán nagyobb pártfogásban részesülnek.

Jölehet nálunk előbb volt meg a templomalakú persely gondolata, de hogy azt felírással is el kell látni, annak már sem az elsőségét, sem az eredetiségét el sem vitathatjuk a német testvérektől. Nem csoda, sőt úgymint dukál. Ők írástudóbb nemzetség, mint mi vagyunk, aztán meg inkább rájuk háruul, hogy elenyésztessek pokoli feketeségét és ördögi zenebonáját a Tetzl János ládája felírásának:

Wenn das Geld in dem Kasten klinget,
Die Seele in den Himmel springt.

A németek ilyen felírásokat használnak a Gusztáv Adolf-egylet templomalakú pénzgyűjtő-perselyén, a mint következnek. A kis templom főbejárata felett állanak az igék: „Gal. VI. 10.” A tető két oldalán olvashatók e szavak: „Der G. A. Verein bittet für arme evang. Gemeinden.” A homlokzaton e versecske:

Du brauchst dich nicht zu schämen,
Dein' Gabe sei nicht zu klein,
Reicht's nicht zu einer Kirche,
Reicht's doch zu einem Stein.

Ha már a felírás alkalmazásának kitalálása nem a miénk, mindazonáltal a felírásban ne legyünk egész szolgai fordítók és utánczó; hanem mutassunk abban legalább némi kis eredetiséget. Nem tudom, a testvérek hogy gondolnák, én részemről így gondolnám, a mint alább írom. A kis templom főbejárata felett álljanak nálunk is az igék, melyek találhatóak Gal. VI. 10. „Azért míg időnk vagyon, mindennel jól tegyünk; kiváltképen a mi hitünknek eselédivel”. Nem baj, ha az ajtó két szárnyának egyedül ez képezne minden diszítését, miként a wittenbergi új vártemplom történeti nevezetességű ajtaját egész terjedelmében bronzból kiöntve ékesíti az a 95. tétel, mely valamikor írásban függött a régi fa-ajtón. A tető két oldalára jöjjenek e szavak: „Szegény evangélikus gyülekezetek felsegélésére kér a Magyarhoni Evangélikus Egyetemes Egyházi Gyámintézet”. A homlokzaton buzdítson szintén egy versecske:

„Bízva tedd e kis templomba
Bármi csekély pénzed,
Nagy templomot épít abból
Majd a Gyámintézet,
Tiszta hitünk győzelmében
Igy lesz üdvös részed”.

Varga Márton,
tokaji evangélikus lelkész.

Elme és szív Jézusnál.*

A munka.

Vizkereszt 3. vasárnapján.

Róma 12, 11.

Az apostol munkára, még pedig kitartó munkára serkenti olvasóit: *A jó igyekezetekben ne legyetek restek.*

A munkáskérdés kiélesedése mutatja legjobban, hogy a mi korunk jelszava is a munka. Ha valaha, most csakugyan valósul az isteni akarat: *Arcod verejtékével egyed a te kenyeredet* (I. Móz. 3, 19.); de minden ajkáról felhangzik a követelés is: *Méltó a munkás a maga bérére!* (Lukács 10, 7.). Minden embert munkásnak tekintünk, minden embert munkássá lenni kényszerít a kor nyomása, minden embernek minél korábban hozzá kell készülnie az élet küzdelmeihez, mely mit sem ad ingyen s melyben az egy célra futók versenye ugyan-csak próbára teszi az ember erőit és képességeit.

S ha látjuk a lázas munkát, szinte önkéntelenül is felmerül bennünk a kérdés: miért küzd az ember? Érdemes-e a cél annyi fáradságra, a mennyit rápazarlunk?

Restségről nem igen panaszkodhatunk, minden ember igyekszik a maga módja és tehetsége szerint dolgozni, de hogyan és miért dolgozik? Ha e kérdésre őszintén akarunk felelni, egyetlen jellemző szóval rámutathatunk a célra. Minden munka végső célja a siker.

S ez magában véve nem is volna baj. Hiszen a jó Isten maga is azért tart ki imádandó hosszútűrésében, mert sikerét akarja látni az emberiség boldogságára és megszentelésére irányuló törekvéseinek. S ki vetné kezét remény és számítás nélkül az eke szarvára? Ki mondana le eleve az óhajtott sikerről? Ki törné magát meddőnek ígérkéző munkával?

Nem az a baj, hogy sikerre vágyunk, hanem gyors és nagy sikereket vadászunk s hogy ezek miatt olyan utakra is tévedünk, olyan eszközöket is felhasznalunk, a melyek a munkát minden erkölcsi értékétől megfosztják. Az a baj, hogy a sikernek nem okosan mérlegeljük az árát. Az a baj, hogy e kor gyermekeiben nincs meg a magvetőnek sem a reménységgel és munkával ékes türelme, a mely az elvetett mag áldott gyümölcseit Istenben bizó szívvel várja és készíti elő, sem az okossága, a mely tudja, hogy csak jó mag teremhet jó gyümölcsöt, míg a rossz vetés nem hozhat dús és örvendetes aratást.

A mi világunkat a könnyű és zajos sikerek mozgatják és jellemzik. Nem a jövőnek, csak a jelennek igyekezünk élni. A hirtelen gazdagodás vágya aztán sokszor legyőzi a becsületet; a nagyrajutás éhsége elnyeli a tisztességet; a felszínen úszás erőszakolása megfojtja az önértéket. Ha aztán a selejtes eredményért adott roppant nagy ár tudatára jutunk, még örvendeni

* Ezen cím alatt adjuk folytatálagosan közzé ezen még elődünk által közölni kezdett, komoly értékű fejtegetéseket.

Szerk.

sem tudunk többé az elért sikernek. Mert nem követtük az apostol szavát: *Az Úrnak szolgáljatok.*

A könnyű sikerek átka, hogy az éhséget nem csillapítja, hanem növeli. Minden társadalmi osztály jövedelme nagyobb, mint volt a múltban és mégsem látunk sehol megelégedést. Az ember sohasem jutott olyan könnyen annyi pénzhez, mint most és mégsem volt soha olyan elégtelen a nép, forrongó a kor, mint napjainkban. Mert a könnyen kielégített igények helyébe ezernyi új támad s mert a könnyen szerzett pénzt nem tapasztja a megtört tenyérhez az érte folyt verejték nedvessége. Ezért nem boldogító és nem állandó ma a munka eredménye sem.

Apáink még sokszor mondogatták: a munka nemese, a munka boldogít, a munka gyönyörűség. Ma már a gyermek ajkáról is hallhatjuk a panaszt, hogy a munka teher. Az életpálya választásakor gyermekek és szülők csak azt eszelgetik: melyiken volna legkönnyebb, legkevesebb munkával járó s legtöbb sikerrel biztató a megélhetés!

Miért van ez? Mert a munkára ma nem a lélek vágya, hanem a kényszerűség hajtja rá az embert. Mert ma nem a lélek buzgóságának ereje, hanem a verseny sodra viszi az embert munkára. Mert a munkát nem az élet díszének, értékének, hanem csak a megélhetés nélkülözhetlen, terhes és kellemetlen feltételének tekintik. Mikor a nyolc órai munka apostolai oly tetszetősen beszélnek s egy kényelemben élő gazdag mágnás élete szerint kívánják a szegény emberek életét is berendezni, akkor nem a munkást védik, hanem csak a munkát fosztják meg erkölcsi értékétől. Arról tesznek bizonyosságot, hogy a munka nem az többé, a minék lennie kellene: a mi volt, a minék a társadalmi rend és Isten akarata kívánja: nem az élet értékét megadó erkölcsi hatalom, nem a sikert megszentelő eszköz, nem az ember lelki s testi erőinek nemes versenyt teremtő küzdőtere, hanem a pusztá megélhetést eszközölő terhes kényszerűség. Ezért fárad ki a mai ember olyan hamar a munkában, ezért nincs kitarása a küzdelemben, ezért nincs megelégedése a siker nyomán, ezért igyekszik a minél könnyebb megélhetésre. Mert a munka igazi sikere a jól teljesített kötelesség öntudatában, a munkavégzés gyönyörűségében van egyedül.

S ha megtévedt a kor a megélhetést biztosító munka dolgában, mit mondhatunk a jó, a szép, az igaz, a nemes diadalért folyó küzdelemlről? Csoda-e, ha a pillanatnyi sikerek e korában az eszmék harcossai gyérek és mostohák? A nagy és nemes munka mindig csak önzetlen lelkesedés gyümölcse lehet. Csoda-e hat, ha az önzés jegyében élő korunk nem mutathat fel nagyobb és nemesebb eredményeket?! A lélekben való buzgóság a kényszerűség előtt való kelletlen meghódolás; az Úrnak szolgálatát az önző célok kiméletlen hajhászata váitotta fel.

De ez így nem maradhat. Átmeneti korban élünk. Az eszmék surlódása, forrongása, harca jellemzi korunkat. Kik az evangéliom fényénél tisztábban látják a

jelen törekvéseit és a jövő feladatait, azoknak meg kell szívlelniök az apostol szavait: *A jóígyekezetekben ne legyetek restek; lélekben buzgók legyetek; az Úrnak szolgáljatok.* A léleknek vágyait nem a pillanatok sikere, hanem csak az örökkévalóság reménye elégíti ki. A szív nem a rakott asztalok dúslakodásában, hanem csak a nemes törekvések szolgálatában találhat békét és megnyugvást. Buzgóknak kell tehát lenniük nem a jelen múltó gyönyöreikért, hanem az Úrnak szolgálatáért. Annak az Úrnak kell szolgálnunk, a ki általunk is az emberiség boldogságát óhajtja előmozdítani. Ha azt akarjuk, hogy korunk s ennek minden egyes gyermeke elégült és boldog legyen, adjuk vissza a munkának elvesztett erkölcsi értékét, dolgozzunk ne csak a jelenért, hanem a jövőért, ne csak a betevő falatért, hanem a lélek kincseiért is. *Mert nemcsak kenyérrel él az ember! A jó Isten pedig megfizet kinek-kinek az ő cselekedetei szerint.* Amen.

A tengeren.

Vizkereszt 4. vasárnapján.

Máté 8, 23—27.

Azt szokták mondani, hogy a ki imádkozni nem tud, menjen a tengerre, ott majd megtanul. Mert az emberi élet bizonytalansága sehol sem oly szembeszökő, mint ott, a hol a szél és vihar kormányzása az emberi tudás és erő körén teljesen kívül áll, a hol minden ép léleknek éreznie kell az Isten hatalmát és segedelmének szükségét.

De milyen kevés azoknak a száma, a kik valaha tengeren utaztak s a kiket a csendes tükrön visszacsugárzó csillagfény Isten végtelen nagyságának, a felkavart hullámok dörgő morajlása pedig Isten végtelen hatalmának imadására indított! Nem is szükség ezért a tengerre menni, hiszen mindnyájan a tengeren vagyunk szakadatlanul. Az élet tengerére szálltunk rá ott az egyik parton, a csendesen ringó bölesőben s rajta utazunk a másik partig, míg elérkezünk a még csendesebb koporsóhoz. S ezen a tengeren nem fenyeget kevesebb vész, nem környez kevesebb vihar, mint a legnagyobb víz ingadozó tükrén. Ezen a tengeren ép úgy ráismerhetünk Isten jóságára, kegyelmének, szeretetének és hatalmának mérhetlen nagyságára, segedelmének nélkülözhetlen szükségére, mintha törekeny hajón a vizek tükrére szállunk. A gondolkodó ember az életben mindenütt Isten kezét keresi és látja.

Boldog, a ki látja! Boldog, a ki érzi, tudja, hogy az élet tengerén vele egy hajóban utazik az Úr is!

Azt olvassuk az evangéliomban, hogy *mikor Jézus hajóra szállt, követték őt az ő tanítványai.* Ki ne találná természetesnek, hogy a tanítványok kövessék Mesterüket! De gondolkodtunk-e már arról, hogy mi is követjük-e? Pedig mi is mind tanítványai vagyunk az Úrnak; mi is mind az ő nevével viseljük magunkon, azt a nevet, a mely mellett nem adatott más név, mely által kellene megtartatnunk; mi is mind híveinek állítjuk magunkat:

velünk van-e hát folytonosan a Krisztus? Ott van-e az élet tengerén hajócskákon? A szent keresztségben vele társultunk, akkor beült hozzánk az Úr. Ott van-e folytonosan?

S ha ott van is, nem aluszik-e?

A tanítványok mellett az Úr elaludt. Elnyomta a napi munka fáradsága, meg a magány. Az ember, ha teljesen magára hagyják, ha senki sem törődik vele, még a nagyobb társaságban is lassanként elálmosodik. A tanítványok is a kellemes időben csak saját magukkal foglalkozván, nem törődtek a Mesterrel, a ki elszunnyadt. De bizton voltak, mert mégis csak velük volt.

Sokszor van így az ember az Úrral. Vele van az Úr és mégis nélküle utazik az ember. Nem az Úr aluszik el, mert ő éber gonddal örködik mindig a világ felett, hanem az ember feledkezik meg róla az életnek gondtól mentes napjain és óráin. Nem az Úr aluszik, hanem csak az ember mulaszt el rá gondolni, vele beszélgetni. A mindennapi teendők változatos sorozatába merülve sokszor felejt el az ember az imádságot, nem beszélget az Úrral, s mikor hirtelen vihar söpri végig élete tengerét, egyszerre úgy érzi, azt hiszi: elaludt az Úr! Hirtelen felébredt lelkiismeretének rémlátása ez.

Mikor kitört a vihar, a tanítványok felköltötték az Urat, esdve szólván hozzá: *Uram, tarts meg minket, mert elveszünk!*

Míg háborítlanul haladhatunk előre, míg ránk mosolyog az örömmek napja; míg egünk tiszta; míg nem fenyeget baj, veszedelem: addig aluszik lelkünkben az Úr, elfeledjük szívünkben ápolni a hitet. Mikor egünk beborul; mikor boldogságunk napját elhomályosítja a bánat fellege; mikor ellenséges villámok cikáznak felettünk s gondok hasogatják fel a homlokunkat, mikor aggódnunk kell saját életünkért, vagy a mikor féltjük szeretteinket; mikor a kétségbeesés zuhogó zápor módjára zúdul ránk; mikor a balsors csapásai elverik mellőlünk mindazokat, a kik a jó napokban barátainknak hazudták magukat; mikor éveinkkel együtt halomra szaporodnak a tört remények, keserű csalódások; vagy a mikor a sir hideg szája nyílik meg előttünk: akkor, csak akkor verjük fel az Urat esdeklő szóval, hirtelen megtanult imádsággal: *Uram, tarts meg minket, mert elveszünk!*

Sokan, ha egész életükön át mellőzték és gúnyolták az Urat és az ő üdvözítő evangéliomát, még az isten-tagadók is, ha előbb nem, a fájdalom látogatása alatt, vagy a halálos ágyon megemlékeznek az Úrról, s esdő szóval költögetik őt, hogy nyújtson segédelmet. Az élet tengerén az embert valóban a kitört vihar, a reményt tépő szélvész, a zúgó fürgeteg tanítja meg imádkozni.

És az Úr mindig kész a segedelemmel. Felkél a szorongók támogatására s biztatólag, de szemrehányással is mondja: *Mit féltetek, óh kicsinyhitűek!*

Mindenikünk elismeri, hogy azok a tanítványok csakugyan kicsinyhitűek voltak. Hogyan is féltették hajójukat s életüket a pusztulástól, mikor velük volt az

Úr! Gondolhatták-e csak egyetlen pillanatra is, hogy az Úr veszni engedi őket? Valóban kicsinyhitűek voltak!

Ne ítélj, hogy ne ítéltesél! Mi sem vagyunk erősebbek a hitben. Reánk is illik az Úr mondása: *Mit féltetek, óh kicsinyhitűek!* Hiszen a ki gondot visel az égi madárra és felruhazza a mezők liliomát: az a jóságos Isten minket is szeretettel hordoz karjain! Ott utazik velünk életünk hajóján. Közel van hozzánk áldó segedelmével, csak szóljunk hozzá, csak tartsuk folyton ébren! Nincs megszegyenítőbb az emberre nézve a kétségbeesésnél, a kishitűségnél, mintha nem volna szerető, édes menyeyi Atyja! Korunk azért boldogtalan, mert kishitű, mert nem vallja az énekköltővel:

Mind jó, a mit Isten teszen,
Ő tudja, mi szükséges,
S oltalmával körülveszen,
Midőn sorsom kétséges.
Kegyessége s nagy hűsége
Naponként újul s árad,
Jót tenni el nem fárad.

Ennek eleven érzése boldogságunk alapja, megnyugvásunk kútfeje, biztonságunk támasza. S ha hívő szívvel látjuk az Úr szent segedelmének és szeretetének naponként megújuló áldásait; ha látjuk gondviselésének ezeryi csodáját: mi is gyermeki hódolattal állunk meg nagysága előtt, mondván: *Kicsoda ez, hogy mind a szelek, mind a tenger engednek neki!* Hitünk, szívünk, az élet tapasztalata egyezőleg azt mondja: Ez az Úr, a szeretet és segedelem kegyes királya! Azért fenyegetsen bár ezer veszély; állj bár egyedül a legmélyebb örvénynek szélén; támadjon bár ellened baj, halál, vagy a tulajdon szíved bünbe vivő vágya: míg az Úrra veted minden gondodat, míg őt érzed, látod magad mellett, míg hozzá tudsz fordulni segedelemért, ne félj, csak bizzál, ő megsegít, megáld. Ámen.

BELMISSIÓ.

Evang. napközi otthon. A debreceni egyház Materny Lajos lelkész kezdeményezésére iskolája mellett napközi otthont létesített oly gyermekek számára, kik a kemény hidegben a nagy távolság miatt azokon a napokon, a mikor délelőtt és délután is van tanítás, nem mennek haza, hanem az ebéd ideje alatt az iskolában maradnak. Ebben az otthonban valláskülönbség nélkül mindazok a gyermekek, a kik igénybe venni akarják, ingyen ebédet kapnak. Az ebéd áll felváltva: hamis leves és sültből, vagy főzelékből sülttel, vagy gulyáshusból.

A lelkésznek csak 39 K állott rendelkezésére e célra, de bizva abban, hogy minden nemes intézménynek akad pártfogója, életbe léptette az intézményt. Alapját megvetette azzal az 1000 K alapítvánnyal, melyet még tavaly özv. Sesztina Lajosné bold. férje emlékére tett a cél közelebbi meghatározását a Lelkészre bízván. Az egyháztanács úgy a kezdeményezést, valamint az eszme megvalósítását örömmel vette tudomásul. Az

aldozat készségben előljárt Gebauer Károly, az egyház felügyelője, ki az első, legszükségesebb felszerelés költségeit (16 K) fedezte. Bawlicza Pál 500 kg. szemet ajánlott fel; Gálik András főzeléket és egy 5 kg-os kenyert küldött. Most a napközi otthon az egész téli időszakra biztosítva van, mert Gebauer Károly felügyelő a netalán hiányzó költségek fedezését magára vállalta.

Bizonyos tekintetben talán a népkonyhánál is üdvösebb az ilyen napközi otthon, mert az elzüléstől ilyen módon lehet legkönnyebben megmenteni a szegény gyermekeket, mert itt felügyelet alatt étkeznek. Az első ingyen ebédre 6 gyermek jelentkezett, másnap már 18 gyermek ebédelt együtt. Azóta 12—18 között változik azok száma, kik a napközi otthon ebédjét igénybe veszik. Reggel a gyermek, midőn iskolába jön, bejelenti tanítójának, hogy ebédre óhajt maradni s ezt bejelenti a tanítók 9 órakor a paplakon, mely az iskolával egy udvaron van s a papi család a bejelentettek számára megfőzi az ebédet, a melyet a gyermekek a paplak tágas előszobájában elköltötenek.

Jövőre az egyház e célra külön helyiséget fog berendezni.

Szegények napja. A nyiregyházi egyház b. e. lelkésze, Bartholomaeidesz János végrendeletileg 2000 K-t hagyományozott oly rendeltetéssel, hogy annak kamatai évenként febr. 5-én, mint az ő pappá avatásának napján, az egyház szegénysorsú özvegyei között osztassanak ki. Boldog emlékü Blahunka Amália pedig, a ki közel 100,000 K-t hagyott különféle jótékony célokra, egyik 24,000 K-s alapítványának rendeltetésül — bár ezt felekezeti különbség nélkül — ugyancsak a szegény özvegyek támogatását tette. Lapunk szerkesztője most azt az eszmét vetette fel, hogy — mivel a február hónap eleje a legalkalmasabb időpont arra nézve, hogy a tél hidege és keresetre való alkalmatlan volta miatt különben is megviselt inségeseket az irgalmas samaritanismus különös gondjai alá vegye, e két jelentős alapítványból és más nemes szívek adakozásából évenként befolyó összegek az egyház és város szegényei között mindig február hó 5-én, mint egyháztanácsilag megállapított „szegények napján” osztassanak ki. Az egyház vezető körei rokonszenvesen fogadták a felvetett eszmét és így van rá remény, hogy már a legközelebbi időben ismét igazán evangéliumi módon lesz ellensúlyozható a „Szent Antal kenyere”. Ez évben 109 szegény összesen 800 K. segélyben részesült.

TÁRCA.

A protestáns iskola és irodalom a XVIII. században.

Egy két esetben sikerrel járt a védelem. A pozsonyi iskola Bél Mátyás- és Beer-korabeli virágzását rossz szemmel nézte az örökké éber kath. papság és a helytartótanács. Még a Carolina Resolutio előtt, 1727-ben,

titkos feljelentés következtében részletes tájékozást kívánt a pozsonyi evangélikusoktól, mit tanítanak iskolájukban, mióta és kinek engedélye alapján áll fenn. A gyülekezet a városi tanács útján az a jelentést terjesztette föl, hogy iskolájuk az 1681. évi törvény alapján áll fenn, a külvárosban a számukra kijelölt telken épült a belső városi iskola helyett, a mit 1672-ben elvettek tőlük. A helytartótanács gondos ellenőrzésre és vizsgálatra utasította a városi hatóságot; a gyülekezet egy küldöttséget választott, hogy élő szóval fejtse ki a helytartótanács előtt az iskola fennállásának törvényes voltát. A kiküldöttek arra is hivatkoztak, hogy a király a vallás ügyében — világos kijelentése szerint — az általános szabályozó rendelet kiadása előtt semmi változtatást nem enged. Ekkor a zaklatás abban maradt, de pár év múlva, 1733-ban megint kezdődött. A helytartótanács újlag tájékozást kért a várostól az evangélikusok iskoláiról. Felsőbb helyről újabb parancs érkezett: mutassák ki, hány prédikátoruk, rectoruk, conrectoruk, subrectoruk és tanítójuk van? Miből fizetik őket? Ha fizetésük közadakozásból gyűl össze, ki mennyivel járul hozzá? A tanulók kapnak-e ételmezt, ruhát? Vannak-e convictorok, hányan és miféle alapból látják el őket? A kérdések a resolúció mellett kiadott bizalmas utasítás csapásán járnak s a nyomozás a pozsonyi iskola leszállítását célozza. A pozsonyi egyház egy tekintélyes embere, Málík Kristóf külön felségfolyamodvánnyal járult a király elé és védelmet kért a folytonos zaklatás ellen. A folyamodványnak azonban alig lett volna sikere, ha erős pártfogójuk nem akad. Az esztendő végén a helytartótanács már kiadta a korlátozó rendeletet és sürgette végrehajtását. Végző szorultságukban a pozsonyiak Jeszenák Pált küldték III. Károlyhoz, kegyelméért folyamodtak s engedélyt kérték a felsőbb tanfolyamok fentartásához. Jeszenák, a kit nagy tudásáért, jelleméért a király különösen kedvelt, célt ért; valószínűen a savoyai herceg közbenjárását is felhasználta, a kinek ügyésze volt. 1734 jan. 6-án volt kihallgatás a királynál s már két nap múlva leirat érkezett a helytartótanácskoz. E leirat, melyet jan. 12-én közöltek a várossal, a pozsonyi iskolákat meghagyja akkori állapotukban, csupán időnként részletes jelentést kíván róluk.¹

Merő rejtély az eperjesi iskolával szemben tanúsított királyi kegyelem kútfeje. 1750-ben, a határozott, ernyedetlen üldözés korában akkora feltűnést keltett Mária Terézia intézkedése, hogy sokan véletlen megtévedésnek vagy hamis tájékozás eredményének tartották. 1749-ben a jezsuita rektor feljelentette az eperjesi evangélikusokat, hogy iskolájukban philosophiát, theológiát is tanítanak, a vizsgálatokon pedig theologiai tárgyakról nyilvános vitaközléseket rendeznek. A hatósági nyomozás igazat adott a följelentőnek. A helytartótanács ez eredmény alapján a felső osztályok megszüntetését javasolja, a mit a királyné

¹ A pozsonyiak küzdelmét részletesen leírja Markusovszky Sámuel. A pozsonyi lyceum tört. c. forrástanulmányon s levéltári kutatáson alapuló munkájában 245—262. l. Ez adatok ledöntik Finácsynak azon állítását (l. k. 40. l.), hogy a pozsonyi iskolának „felsőbb tanulmányokra való jogát ebben az időben senki sem vonta kétségbe”. V. ö. Molnár A. i. m.

1750 március havában el is rendelt. Az ellenséges indult városi hatóság sietten-siet a végrehajtással. Az eperjesiek most egyenesen a trón zsámolyára teszik folyamodványukat. Kérésök nem maradt meghallgatatlan. Mária Terézia, talán szive ellágyulásának egy áldott pillanatában a kancellária és gr. Fekete személyes tanácsa ellenére kedvezően határozott. A személyéhez való esedezést egyenesen érdemül tudja be nekik s engedélyét csupán három feltételhez köti: az iskolába csak ágostai hitvallásuk járhatnak, erdélyieket nem szabad befogadniok s az adózó alattvalókat semmikép ne terheljék. Eperjes azonban nem egy könnyen jutott el a bekés fejlődés útjára. Már egy év múlva megint följelentik a jezsuiták, hogy hat helvét hitű tanulójuk van s büntetésül az iskola megszüntetését javasolják. A királyné akkor is kegyelmesen határoz és megelégszik a helvét hitűek eltávolításával. Más alkalommal alapítványaik reális voltán kételkedtek s szigorú vizsgálatot követeltek. Mária Terézia elhatározását azonban semmiféle befolyás meg nem ingatta többé. Döntésének igazi okát legfőleg találgatni lehet, de biztos tudomásunk nincsen róla. Alkalmast valami nagy befolyású titkos pártfogó járt közben, mint Pozsony iskolájáért. A protestánsok az országban általában s az országgyűlésen is jóval kisebb súlyal bírtak, semhogy kedvük keresésével a kormányzat általános irányától való ekkora s hirtelen elhajlást meg tudnánk magyarázni.¹ A modori iskolát (1769) régisége s a már itt-ott jelentkező új szabadabb szellem hatása mentette meg.

(Vége köv.)

A szociálmuszról és egyházunk szociális feladatairól.

Ha mindezek alapján az egyháznak konkrét szociális feladatait közelebbről akarjuk meghatározni, természetesen a követeléseknek egész sorozata áll elő, mely az egyéni és társadalmi viszonyok változatosságánál fogva szinte a végtelenségig kiterjeszhető. Ez alkalommal röviden csak a következőket emelem ki:

1. Az egyház minden működésének középpontját, a lelkekre és a társadalomra gyakorolt befolyásának legfőbb eszközét evangéliumi protestáns értelemben kétségkívül az *ige hirdetése* képezi, ezt a szót a maga legtágabb értelmében véve úgy, a mint az nem csupán a szószéki igehirdetést, hanem az egyháznak egész tanítói, nevelői, lelkipásztori működését, sőt még a teológiai tudomány iskolai és irodalmi művelését is magában foglalja. Ebből következik, hogy az egyház a szociális kérdés megoldásához is elsősorban és legfőképen az *ő igehirdetői munkásságával* járulhat hozzá és kell, hogy hozzájáruljon. S épen a mai szociális viszonyokra tekintve azt kell mondanunk: ha valaha, úgy a jelenkorban van szükség arra, hogy az egyház Isten igéjét minden téren, minden viszonyok között, minden alakban

tisztán és igazán hirdesse, hogy az evangéliom hirdetője „az igazságnak beszédét igazán hasogassa“, hogy az ige a Krisztus jó vitézének kezében igazán kétélű fegyver legyen, mely nemcsak lefelé, hanem felfelé is, nemcsak balra, hanem jobbra is vág. Feltétlen igazság és emberszeretet vezérelje az egyháznak, az egyház szolgáinak egész ebbeli munkásságát: *ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ*. Fejtsük ki az Isten igéjéből nem csak a szorosabb értelemben vett evangéliumi elemeket, azokat, melyek az emberi szívnek az élet minden változásai és nyomorúságai közepette nyugalmat adnak, hanem azokat az isteni törvényeket, azokat a gyakorlati életigazságokat is, melyeknek követése nélkül sem az egyéni, sem a társadalmi élet egészséges nem lehet. Szociális szempontból különös fontossággal bír a *családnak*, a családi életnek, a *földi vagyonnak*, a *földi hivatásnak* és a hivatásszerű *munkának* helyes evangéliumi felfogása és méltatása, melyet az evangéliom után Luther Mártonunktól tanulhatunk meg legjobban s mely az emberiség életében a leghatalmasabb *kulturtényezőnek* bizonyult. Ne hirdessük az Isten igéjét úgy, hogy csak a lágyszívűekre, az asszonyokra és gyengékre hasson, hanem igyekezzünk kidomborítani, hogy úgy mondjam, az evangéliumi keresztyénségnek *férfi* oldalát is, hogy ez a keresztyénség az evangéliomban míg egyrészt sehol másutt fel nem található erőt ad az életnek harcára, addig másrészt oly célokot tűz ki elénk, melyekért igazán érdemes teljes férfiúi erővel egy egész életen át harcolni és dolgozni. Távoll áll tőlem, hogy a keresztyénségnek, a keresztyén hitnek és reménynek transcendens jellegét eltöröljem vagy megrovidítsem, de nézetem szerint a jelenkor szellemi irányára való tekintet szükségessé teszi, hogy a keresztyénségnek *immanens* elemeit minél teljesebben fejtsük ki, hogy az Isten országát és annak üdvjait ne mutogassuk szinte elérhetetlen magasságban és távolságban, hanem tegyünk róluk élettéljesen bizonyosságot, mint oly szellemi valóságokról, melyek már e földi életben, e földi élet reális viszonyai, küzdelmei között is elidegeníthetetlen boldogító osztályrésztül jutnak mindazoknak, akik a Krisztus evangéliomát hittel fogadják. Ha manapság az emberek milliói „földi menyország“ után epednek: mi igen is tudunk — rajtunk áll, hogy tudjunk — nekik *ilyent* mutatni, *földi menyországot* a szónak igazi értelmében, de nem olyant, mely a külső, anyagi viszonyokban, hanem első sorban a szív, a lélek világában valósul. Az által, a ki mint az Örök Szeretet megtestesülése járt e földön, jól tevén mindenkkel s a ki a bűnösöket, a megfáradtakat és megterhelteket, az igazság után éhezöket és szomjúhozókat most is magához hívja, magához fogadja s őket új, igazi, boldog emberekké teszi. Igaz, hogy ez a legfőbb jó itt e földi életben, a földi élet bűnei és bajai között csak „rész szerint“ válik birtokunkká; de ez a kis is rész boldogít s zálogául szolgál a jövő teljességnek. De ne feledjük, hogy ennek a boldogító életigazságnak meggyőző hirdetésére csak az képes, a kinek szívében, szavában, életében visszhangzik Péternek és minden századok s felekezetek

¹ Hörk: Eperjesi coll. tört. 103 l. — Finácsy I. k. 41—43. l. Molnár A. i. m.

igazán hívóinek az a hitvallása: „Uram, kihez mennénk? — örök életnek beszéde vagyon nálad. És mi elhittük és megismertük, hogy te vagy ama Krisztus, az élő Istennek fia.“ — „Hogy a jelenkor harcaiban az egyház győzni fog-e vagy háttérbe szorulni, az tisztán az (egyházi) igehirdetéstől függ“ — mondja Seeberg.* Gondolkozunk rajta.

2. A egyházi igehirdetéssel együtt kiváló szociális jelentősége van, illetőleg kell, hogy legyen a jelen korban a *lelki pásztorkodásnak*. Ennek fokozott mértékben való szükségességét egyházi gyűléseinken, értekezleteinken, magánbeszélgetésekben unos-untig halljuk emlegetni egyháziak és világiaktól egyaránt, úgy hogy e szó használata már szinte triviálissá vált s a ki említi, nem igen számíthat érdeklődésre. Nem is bocsátkozom bővebb fejtegetésbe. Hogy a lelkipásztorkodás mit jelent, azt mindegyikünknek tudnia kell. Csak az a kérdés: megtörténik-e mindenütt, minden gyülekezetben az, a mit ez a szó kifejez, jobban mondva: megteszszük-e mi, az Úr nyájának hivatott pásztorai, e téren kötelességünket? Ki-ki vessen számot magával Istene s lelkiismerete előtt. Bármennyit szidják, gáncsolják is a szociáldemokraták a papokat, ez a szidalom megszegyenülve hallgat el oly lelkészszel szemben, a ki különösen a lelkipásztorkodás terén is hiven teljesíti kötelességét; ez legtöbbször az egyedüli út, melyen gyülekezetének ezen elidegenedett tagjaihoz is hozzáférhet s bebizonyíthatja, hogy nemcsak az „urakkal“ tud vendégeskedni, hanem a szegényekkel is együtt érez és igazán javokat akarja. Sajnos azonban, hogy a lelkipásztorkodás többnyire ott ütközik legnagyobb nehézségekbe, a hol arra leginkább szükség van: nagy városi gyülekezetekben. *Nagy városi gyülekezeteinknek kisebb lelkipásztori kerületekre való osztása egyházunknak immár elodázhatatlan szociális feladata*. Mikor történik már végre ez irányban valami? Ezzel összefüggésben ugyancsak elkerülhetetlen feladat: oly helyeken, hol a lelkészek vallásoktatással vannak túlterhelve, *önálló hitoktatói állások szervezése*. Hogy a cél megvalósulhasson, az érdekelt tényezőknek — az egyeseknek is! — késznek kell lenniök az áldozatra.

3. A *belmisszió*nak ismét csak nevét kell említenem, hogy egy szociális szempontból szintén kiváló fontossággal bíró nagy kiterjedésű egyházi munkatér táruljon fel szemünk előtt. Hiszen a belmissziói munka már eredeténél fogva a legszorosabb összefüggésben áll nemcsak egyházunknak, hanem általában társadalmunknak bajaival s ezeknek orvoslását célozza a szeretet lelke által. Ha sikerülne e szeretetbeli munkásság számára egyházunknak összes eleven erőit megnyerni, a belmisszió elsőrendű szociális tényezővé nőhetné ki magát. Vajha a sok hívó szózat minél szélesebb körökben keltene visszhangot és vajha minden belmissziói munkásságunkat egészséges, erőteljes evangéliumi protestáns szellem hatná át! — A belmissziói munkásság többnyire

egyesületekben van szervezve s bizonyára szép tanujele nemcsak a lelkész, hanem az egyházhívek ügybuzgóságának, ha valamely gyülekezetben virágzó egyesületi élet fejlődött ki. Kiváló szociális jelentősége lehet különösen az ifjúsági- és olvasó-egyesületeknek, a nőegyleteknek és *munkásegysületeknek* az (utóbbiaknak főképp, ha *munkásotthonokat* is tartanak fenn), vallásos-erkölcsi előadásoknak, melyek a munkásnép lelkiszükségleteire, gondolat- és érzelmi világára is gondos figyelemmel vannak. De vigyázzunk arra, hogy a sok egyesület a gyülekezetet fel ne darabolja, hanem minden egyesület szervezen illeszkedjék bele a gyülekezet életébe.

4. E helyen legyen szabad újra hangsúlyoznom azt, hogy az egyház saját kebelében is törekedjék kiküszöbölni, javítani, reformálni egyes oly visszasságokat, egészségtelen állapotokat, melyek az egyház szociális irányú működésének sikerét hátráltatják. Ide számítom a többi helyen divó *magas stóladijakat*, melyeknek redukálását, sőt talán eltörlését is jó volna fontolóra venni. Kellő óvatos-sággal, de feltétlenül megszüntetendőnek tartom *templomi székek bérbeadását* és az egyházi funkcióknál különösen városi gyülekezetekben divó *osztályrendszert*, mely kell, hogy a szegényebb néposztályra elidegenítőleg hasson. Az egyház funkciói nem arra valók, hogy a vagyont, a „tőke“ fényét emeljék. Hogyan fér ez össze, — hogy *többet* ne említek — egyházi alkotmányunk *demokratikus* szellemével, melyre pedig mintha büszkék volnánk?

Ezzel kapcsolatban még egyet kell megmlitenem, Németországi hittestvéreink, a kik legnagyobb részt állami egyházakban élnek, joggal látják az állami egyház (Staatskirche) intézményében az egyház szociális működésének és hatásának egyik legnagyobb akadályát és méltán szégyelhetik a mi hazai protestáns egyházaink szabad, autonómikus, demokratikus alkotmányát. Mi meg — apáinknak e véren szerzett örökségéből egyre többet engedünk oda az államnak — pénzért, „segélyekért“. S ezzel karöltve jár a bürokratizmus fejlődése, egyházi tisztségeinknek világi méltóságokkal való összemérése, hierarchikus vonások, címek felvétele stb. Hová evezünk? Nem értjük-e meg az idők jelét? Tudom, nehéz a helyzet, nehéz a kérdés: mit tegyünk? De ép azért ne vegyük *könnyen!*

5. Eddigi fejtegetéseink után azt kérdezheti valaki: a lelkész általában tartózkodjék-e minden inkább a világi térre tartozó szociális tevékenységtől? Ezt nem mondom. Az egyház, mint ilyen nem bocsátkozhatik ugyan gazdasági és szociálpolitikai vállalkozásokba; de a lelkész, mint polgár és hazafi, a világi téren végbemenő szociális mozgalmakból is kiveheti a maga részét; hogyan és mennyiben, — az egyéni lelkiismeretének dolga. Ha valakinek közülünk tehetsége és ideje van hozzá, ám vegyen részt olynemű mozgalmakban, adjon a maga körében indítást józan szociális reformokra, szociális szervezkedésekre, például olyanfélékre, a minőket *Páris Frigyes* kontemplál említett műveiben; ha jónak találja, álljon ő maga az ügy élére. Elvi szempontból ez ellen nem tehetünk kifogást; sőt lehetséges, hogy a lelkésznek

* „Die Kirche Deutschlands ...“ 208. l.

adott körülmények között — egyéni lelkiismeretének ítélete szerint — kötelességévé válik ilyenmő tevékenység kifejtése. De sohase bocsátkozzék kockázatos vállalkozásokba és a mit feltétlenül meg kell kívánnunk: sohase felejtse tulajdonképeni hivatását, mely őt a lelkiekre, a vallásos-erkölcsi térre utalja. A világi szociális téren folytatott munkásságát igyekezzék általában nem nélkülözhetetlenné, hanem minél rövidebb idő alatt *fölöslegessé* tenni, hogy ideje, ereje — újra meg újra — felszabaduljon. Egy ismeretes iskolai szálló ígét talán lehetne így alkalmazni: Qui proficit in oeconomicis, in politicis, sed deficit in spiritualibus, in pastoralibus: plus deficit quam proficit.

Hogy pedig ez „a mi munkánk nem hiábavaló az Úrban”; hogy a népnek egyszerű fiai is mily szilárdan megállhatják helyüket, ha tudják, mit köszönhetnek egyházuknak, vallásuknak: arra legyen szabad saját gyülekezetemből, mely legnagyobb részt gyári munkásokból áll, egy példát felhoznom. Egy Lajtaújfaluból Erzsébetfalvára távozott hívem, a ki egyszerű magyar munkás-ember, írja hozzám intézett levelében egyebek között; „Lajtaújfalun sokkal tisztességesebbek a munkások, mint itten. Mind a szociálisták hívének vallja magát. És még csak volna értelme, hogy mit akarnak, de olyan képtelenségeket hall tőlük az ember, hogy igazán nem érdemes meghallgatni őket és így én bizony feléjük sem megyek, mert a szó szoros értelmében megméltelyezik a legjózanabb embert is, ha sokat társalog velük stb.” (Csupán néhány helyesírási hibát javítottam).

Testvéreim! A szociális állapotok új, fokozott munkára hívnak bennünket. De csak, ha magunk tapasztaltuk az evangéliomnak isteni hatalmát, azt a benne rejlő hatalmas *quietivumot*, azt a csodálatos megnyugtató erőt, mely a léleknek minden értelem fölött való nyugalmat, békességet ad s nem engedí csüggedni semmi vész és vihar között, — de egyszersmind az evangéliomban rejlő azt a hatalmas *motivumot*, azt a csodálatos mozgató erőt, mely az embert elűzi a kényelemszeretetet és tunyaság párnáiról és hajtja, kényszeríti szakadatlan munkára Isten s embertársai szolgálatában, — ha ezt tapasztaltuk, csak akkor vagyunk képesek igazán sikeres, sőt mi több: áldásos, a szónak legnemesebb értelmében vett *szociális* munkásságot folytatni a nélkül, hogy hivatásunk lelki, vallásos-erkölcsi jellegéről egy pillanatig is megfeledkeznénk.

Pröhle Károly.

SZEMLE.

Bocskay-émlékünnepély Kassán. A kassai Kazinczykőr f. évi február hó 2-án délelőtt 11 órakor a társalgási egyesület diszes nagy termében *Bocskay István* fejedelem kassai temetésének 300-dos évfordulója alkalmából emlék-ünnepélyt rendezett a következő műsorral: 1. Megnyitó beszéd, tartotta Révész Kálmán ev. ref. esperes, 2. Bocskay-dal (férhkar) Mácsay Sándortól, előadta a kassai dalegylet, 3. Bocskay István, írta és felolvasta Kerekes

György kereskedelmi iskolai tanár, 4. Bocskay emléke, írta Lampérth Géza, szavalta Komjáthy János, a kassai nemzeti színház igazgatója, 5. Szózat előadta a kassai dalegylet.

A műsor megállapításánál egyik pontul felvettük volt a Bocskay hajdúk diadalmi énekét, az „Erős várunkat” is, később azonban, nehogy az ünnepély protestáns felekezeti színezetű legyen, a rendezőség azt is kihagyta s dacára annak, a tartalmas műsorral lefolyt ünnepély csak valóban szégyenletes kis közönséget tudott összehozni a Bocskay és Rákóczi híres kuruc városa közönségéből.

A különben szép ünnepélyről hazafelé egy róm. kath. és egy izraelita vallású barátommal jöve, róm. kath. vallású barátom a legnagyobb megbotránkozás hangján említi, hogy hol, miért maradtak távol ezen ünnepélyről legalább a protestánsok, hiszen Bocskaynak éppen ők köszönhetnek legtöbbet? Mire megjegyzi izraelita barátom: hja, barátom, ma más idők járnak, más viszonyok uralkodnak Kassán, mint hajdan a Bocskayak és Rákócziak idejében. Ma itt *Fischer-Colbrie* Ágost (Bubics r. k. püspök koadjutora) ultramontán, mindent római katholizáló szelleme uralkodik. Olvastatok a mult héten tartott Szt. Imre-kör báljának krónikáját? Mennyi protestáns, de még zsidó is volt ottan! Nézz körül városunkban s majdnem minden nap, hol a szent Imre-körben, hol a róm. kath. legényegyesületben, hol a róm. kath. olvasóköriben, hol a róm. kath. szociális egyesületben rendezett s más ilyen eucharistikus összejövetelen, a gazdagon terített r. k. papi ebédeken, megtalálod ott azokat a protestánsokat is, a kiket a mai Bocskay ünnepélyen nem láthattál.

De — folytatja továbbá izraelita barátunk s beszél: Kossuth Lajos temetése alkalmával, mikor a hazai róm. katholicizmus a nemzeti érzülettel szemben dilemmába került s a nagy Kossuthnak temetésén, mert eretnek volt, nem akart sem harangoztatni, sem gyászistentiszteletet tartani — nem is beszélve a testületi megjelenésről — és a hol kivételesen megtartották, azt lefizetett mise stóla mellett, nem Kossuthért, hanem egy r. k. elhalt keresztyén felebarátért tartották — mondta boldogult édes atyám, meglátjátok, hogy a hazai róm. kath. egyház, szemben az elterjedt Kossuth-kultusszal, hogy hazafisága ismételen dilemmába ne kerüljön, segíteni fog magán, haza hozzák a dicső II. Rákóczi Ferencet, a kit a többi fölé helyezik s a hazafias kegyeleti kultusz központjává teszik. Mit keresne hát egy róm. kath. az eretnek Bocskay emlékünnepélyén, mikor van neki Rákóczia?

Korunkra, Kassa felekezeti, de talán a hazai viszonyokra is jellemző ezen eszmecsere, melynek a kassai Bocskay emlékünnepély után hallgató, de figyelő tanuja voltam. Leírtam, mert azt hiszem, hogy érdekes tanulságot vonhatnak le e hű, jellemző korrajzból itt is, másutt is.

Ecclesia triumphans... Annak kell lennie, ha olyan fényes hódításokat végez, mint a legnagyobb magyar publicisták egyikének, az állítólag ág. h. ev. br. Kaas Ivornak a behódolása. Ugyanez az úr, a ki megvádolja Tisza Istvánt, hogy főgondnokká való megválasztását politikai megújhódása alkalmának fogja felhasználni s ezért nem állal egyet ütni a dunántúli ref. egyházkerület püspökén és papjain — ugyanez az úr az, a ki csak a napokban fogadta a r. kath. írók „Pázmány-egyesületének” küldöttségét, a mely neki (a „protestánsnak”) Prohászka püspök által felajánlja e katolikus írói egyesület tiszteletbeli tagságát! Mekkora megtévelyedés!... Mi távol állunk attól, hogy e helyen akár a gróf Tisza

István, akár a br. Kaas Ivor politikai pályafutásával foglalkozunk. De már annak a megállapítása, hogy Tiszát politikai multja nem térítette le protestáns egyházszerepéről, míg Kaas valósággal elárulta egyházát, a mikor a protestantizmus elleni dühvel telített politikai párt ösvényén haladt el és a mikor a „Pázmány-egyesület” tiszteletbeli tagságát elfogadta — jogunk és kötelességünk egyaránt. Azért hát jó lesz a fényes elméjű publicistának hallgatnia a dunántúli ref. egyházkerület és gr. Tisza István egymáshoz való viszonyáról, jó lesz inkább respektálnia a protestáns következetességet az egyházi szolgálatban és hűségben, mint hogy — „bagoly mondja a verébnek, te nagyfejű”. Az ecclesia triumphansnak pedig gratulálunk legújabb hódításához. Csak vigye mind el tőlünk, a ki hozzánk hűtelennek bizonyult. Csak gyarapodjék a „tiszteletbeli”-ek száma. Lesz még Magyarországon is idő, a midőn majd a tiszteletbeliek közt is derengeni fog!

A főváros protestantizmusát kifelé ez idő szerint az ev. ref. egyház képviseli. Belmissiói mozgalmi, alkotásai, nyilvános szereplései révén tömöríteni tudta magának körül az erőt s a főváros vallásos életének irányításában egyre befolyásosabb tényezővé lett. Legújabbán a Lorántffy Zsuzsanna-egyesület révén fejt ki hatalmas munkát, a melynek egyik érdekes alakulata az egyes időszakok legnagyobb problémáival foglalkozó biblíamagyarzatok. Az erről szóló értesítés így hangzik: *Biblíamagyarzatok*. A „Lorántffy Zsuzsanna” nőegyletnek a Lónyay-utcai ref. főgymnasium disztermében febr. 11., 18., 25. és március 4-én délután tartandó varróóráin a következők tartanak biblíamagyarzatokat: Febr. 11-én: Szóts Farkas budapesti ref. theol. akad. tanár „A nők szociális munkája” címen. — Február 18-án: Bilkei Pap István budapesti ref. theol. akad. tanár „Keresztyén optimizmus” címen. — Február 25-én: Petri Elek budapesti ref. lelkész „A lelkek szeretete” címen. — Március 4-én: Böszörményi Jenő kőbányai ref. h. lelkész, az egyesület misszionáriusa „A modern ember vergődése és küzdelmei” címen. A biblíamagyarzatok fél 6 órakor kezdődnek. Óhajtható volna, ha valami ilyen-félet olvashatnánk a mi fővárosi ág. hitv. ev. egyházunk köréből is. Mert a nyilvánosság előtt való megjelenés nélkülözhetetlen feltétele annak, hogy erőnket respektálják és körülöttünk tömörüljenek.

A jezsuiták Ausztriában és Magyarországon. A jezsuiták osztrák-magyar rendtartományának most megjelent névtára szerint a rendtartományban van 12 rezidencia, 1 stáció, 6 kollégium, 5 domus probationis, 1 szeminárium 366 páterrel, 126 növendékkel és 235 koadjuterral, összesen 727 rendtaggal. A magyarországi rendházak a következők: a budapesti rezidencia (10 páter és 5 koadjutor); a kalocsai kollégium (25 páter, 14 növendék és 16 koadjutor); a kapornoki rezidencia (3 páter és 8 koadjutor); a pozsonyi kollégium (21 páter, 41 növendék és 9 koadjutor); a szatmári rezidencia és konviktus (6 páter, 1 növendék és 7 koadjutor); a nagyszombati domus probationis (15 páter, 8 növendék, 22 koadjutor). Az összefoglaló kimutatás szerint 1906-ban volt összesen 7319 páter, 3376 növendék, 3975 koadjutor, tehát összesen 15,651 rendtag, kik 5 asszisztenciába voltak beosztva. Minden asszisztencia 5 provinciát foglal magában. Vannak tehát, hála Istennek elegenden ebben a szép hazában, meg mindenfelé is. Nem kell félni, hogy kipusztulnak.

BELÉLET.

Lelkészválasztás. A veszprémi evang. egyházmegyéhez tartozó *sikátori* ev. gyülekezet január hó 27-én töltötte be a Várpalotára távozott Horváth Sándor helyét. Egyhangúlag *Pócsa* Ferencz pápai másodlelkézt választotta meg a püspök által jelölt *Czipott Géza* vadosfai káplánnal szemben. A sikátori gyülekezet újonnan választott lelkészében szelid lelkületű, apostoli buzgalomú, igazi jámbor szelidségű pásztort, szerető vezért nyert. Beiktatása február hó 10-én lesz.

Tápintézeti alapítvány. A dunántúli evang. egyházkerület lelkészi karának nesztora, az ősz fűrtű *Berke* József, tótkereszturi evang. lelkész, 2000 koronás alapítványt tett a soproni ev. főiskola kebelében fennálló tápintézet részére. Az alapítvány kamataiból szorgalmas vend. fiúk tápintézeti járuléka lesz fedezve.

Vallásos esték. A pápai evang. egyházban tovább folynak a vallásos esték. Mult csütörtökön is volt ilyen vallásos összejövetel a nagy tanácsteremben. Ez alkalommal *Baldauf* Gusztáv tartott felolvasást. Egy novellát olvasott fel „Zsidó leány” címmel. Szavaltak *Piri* K. és *Nagy* A. ref. főiskolai tanulók. Közben az énekkar adott elő sikerült énekarabokat.

Hagyomány. *Szabó* Ede, volt pápai jómódú ref. vallású kereskedő, végrendeletileg 100 koronát hagyományozott a pápai ág. hitv. ev. iskolának.

Tábori lelkész. A közös hadügyminister *Varga* József eörszigeti evang. lelkézt tábori segédlelkésszé nevezte ki és tartalék-állományba helyezte.

Számadó közgyűlés. A pápai ág. hitv. evang. egyház e hó 2-án, gyertyaszentelő napján tartotta évi rendes számadó közgyűlését, *Gyurátz* Ferencz püspökkelkész és dr. *Kluge* Endre egyházi felügyelő elnöklete alatt.

A gyűlést *Gyurátz* püspök buzgó imával megnyitván, dr. *Kluge* felügyelő nagyfontosságú bejelentést tett. Tudomására hozta a gyűlésnek, hogy boldog emlékü *Gyurátz* Ferenczné, született *Matus* Karolina asszony a ki áldásos életében oly sokszor és oly szívesen hozta meg áldozatát evangéliumi szent egyházunkért s annak szegényeiért, 20 hold földet hagyományozott az egyháznak, a melynek évi jövedelmének fele pápai lelkész-özvegy javára fordítandó, ha pedig ilyen nem lenne, akkor tőkésítendő mindaddig, míg a hagyaték értéke a 20,000 koronát el nem éri; a jövedelem másik fele pedig a gyülekezet adósságainak törlesztésére fordítandó. A gyűlés az áldott szívű úrasszony emléke iránti hálás kegyelettel és köszönettel fogadta s örökítette meg jegyzőkönyvében a nagy-lelkű hagyatékot.

Olvastattat a számvizsgáló bizottság jelentése a pénztári zárszámadások átvizsgálásáról. A bizottság a pénztári főkönyvet s egyéb okmányokat tüzetesen átvizsgálván mindent mintaszerű rendben talált. A jelentés szerint az egyház 1906. évi bevétele 14,201 kor. 70 fill., kiadása 13,958 kor. 20 fill. volt, tehát a pénztár-maradvány 243 kor. 50 fillér. A gyülekezet vagyona alapítóleveleken, adósleveleken, ház- és földbirtokban stb. 92,112 kor. 52 fill. (Alapítvány-sszaporulat 300 kor.)

A különböző alapok (Gyámintézet, Luther-alap stb.) összege 4379 kor. 36 fill., a nőegylet, leányegylet stb. letétje pedig a gyülekezetnél 1372 kor. 38 fill. A számadásokat a gyűlés elfogadta, *Kiss* István pénztárosnak a felmentvényt megadta s neki ügybuzgó, szakavatott működéséért köszönetet szavazott.

Pénztáros előterjesztése után jóváhagyattak az 1907. évi adóelőírások, valamint megállapított azon szegény egyháztagnak névsora, a kiknek adója a Németh- és Bognár- alapok terhére leiratik.

Baldauf Gusztáv püspöki titkár a nőegylet pénztári kimutatását ismertette. E szerint bevétel volt 1906-ban 1635 kor. 85 fill. (ebben 300 kor. Gyurátz F.-né emlékére tett alapítvány), kiadás 1136 kor. 28 fill., pénztár-maradvány 497 kor. 57 fill. Tiszta vagyon 3576 kor. 90 fill. A nőegylet a jótékonyág szokásos gyakorlásán kívül a mult évben — a leány-egylet hozzájárulásával — az oltárt diszes, stilszerű rácszal vétette körül, a mely munkálatért 290 koronát fizetett ki pénztárából.

A leányegylet pénztári ügyeit **Pócza** Ferenc püspöki másodlelkész referálta, a melyből megtudtuk, hogy az egylet vagyona 1906 végén 1276 kor. 59 fill.; a férfiéknak vagyona pedig, **Szakács** Dániel pénztáros jelentése szerint, 856 kor. 35 fill.

Mindzeket örvendetes tudomásul vette a közgyűlés.

A folyó évben Pápán tartandó egyházm. gyűlésre — egy évi joghatálylyal — megbízó-levéllel **Kristóffy** Gyula államvasuti mérnök és **Nagy** Pál tanító küldettek ki. Jegyzőkönyvi kivonattal többen a gyülekezeti tagok közül, továbbá a filiabeli tanítók és **Horváth** Lajos, a takácsi leányegyház gondnoka.

Dr. Kluge Endre felügyelő, abból az alkalomból, hogy **Pócza** Ferenc püspöki másodlelkész a sikatori egyház lelkészévé választatván, a pápai egyház köréből távozik, **Pócza** lelkész urat melegen üdvözl. s köszönetet mondván a gyülekezet körében kifejtett buzgó munkásságáért, reá és további munkásságára Isten áldását kérte. Az üdvözlő szavakra a távozó lelkész meghatottan válaszolt. Hálát ad — úgymond — az isteni gondviselésnek, hogy az egyházkerület főpásztora maga mellé vette, így két éven át közvetlen merithetett abból a forrásból, a melyből a munkaszeretet, egyházunk iránti lelkesedés, a nemes példaadás és igazi emberszeretet éltető vizei fakadnak, — ezeket a tulajdonságokat akarja ő is magával vinni az életbe, a gyülekezetébe, hogy azt a virágzás fokára emelje. Áldást kér szerett vezérére, az egyházkerület főpásztorára, a pápai gyülekezet kicsinyeire és nagyjaira, a kik őt vizsontszeretükben részesíteni szívesek voltak. Még **Gyurátz** Ferenc püspök intézett meleg szavakat a távozóhoz, s bejelentvén azt, hogy **Pócza** helyébe **Szalay** Mihály eddigi egyházkerületi káplánt hivta meg maga mellé másodlelkészül, — a gyűlést áhítatos fohászszal bezárta.

Nánik Pál.

Orgonaszentelés Szepesbélán. Lélekemelő ünnepély színhelye volt f. hó 3-án a szepesbélai templom. Egy remek új orgona adatott át magasztos hivatásának, hogy ezentúl az áhítat szolozsmaít szívet-lelket emelő kíséretével az Úr elé vigye. Az orgona a jó hírnevű **Rieger** cég műve, 20 változatú és 10,000 K-ba került. Gyönyörűen szól, a legfinomabb pianótól a leghatalmasabb forteig szép, tiszta és kellemes a hangja. Külső kivitele szinte diszes és művészies. Tízezer K. is szép pénz ugyan, különösen egy kis gyülekezet részéről, de dicsérőleg kiemelhető, hogy az egész összeg a hívek legcsekélyebb megterhelteése nélkül, az orgonaalapról fedeztetett, mely alap önkéntes adományokból állott.

A mi az ünnepély lefolyását illeti, az méltó volt a remek, Isten dicsőítésére szánt műhöz. Az ez alkalomra fenyőgalyakkal feldíszített templomban a felavató beszédet **Kübecher** Albert alesperes tartotta. Röviden, de találóan emelte ki az orgona jelentőségét az istentiszteletnél. A szószékről ifjú hévvel, maga az egyházközség érdemdús lelkésze, a lankadatlan szorgalmú **Weber** Samu főesperes beszélt, szintén az orgona jelentőségét hangsúlyozva. A beszéd nagy hatást keltett és akárhány szemben csillogott a meghatottság könnyeseppje. Mi lelkészek pedig végig nézve a diszes és nagyszámú gyülekezeten, foházkodtunk: vajha az új orgona szép

hangja és Isten igéjének örök varázsa a jelenlevőket minden vasár- és ünnepnapon egybegyűjtené! Még szép karének is emelte az ünnepély hatását.

Este a nőegylet teaestélyt rendezett, mely fényes lefolyású volt. Jó hatása leginkább abban nyilvánult, hogy ez alkalommal az ev. egyháztagok rang- és korkülönbség nélkül fesztellenül érintkeztek és ezáltal az összetartás szorosabbra fűződött.

Isten áldása és kegyelme pedig legyen a szepesbélai gyülekezeten és buzgó lelkészén mint a multban és jelenben, úgy a jövőben is, hogy szép terveiket, az oltár és a templom renoválását minél előbb megvalósíthassák.

Tátraaljai.

Egyházközségi számadás Bakonytamásiban. Bakonytamási község éveken keresztül sokat szenvedett tűzi veszedelmek pusztításai által. A 90-es években 1901-ig minden évre esett egy-egy nagyobb tüzeset, mely úgy az ág. h. ev. egyházközség tagjait, mint magát az egyházat majdnem az anyagi tönk szélére juttatta. Az amerikai kivándorlás is oly nagy mérvet öltött, hogy miatta az egyházközség évi jövedelme alaposan megcsökkent és az évi számadás folytonosan minuszszal záródott. Az évről-évre mutatkozó hiányt kölcsönrel kellett pótolni; mert magasabb egyházi adót kivetni annyira lett volna, mint darázs-fészekbe nyúlni. Érezte, tudta az egyházközség minden tagja, hogy a hiányt pótolni, a kölcsönt visszafizetni kell, csak azt nem tudta: hogyan, miből!? Fájó aggodalom gyötörte a valláshoz hű hívők szívét az egyház jövője miatt. Csak az egyház nagytudású és apostoli lelkészeiben élt a boldog remény a jobb jövő iránt. Mintegy az Úrtól adott égi jelre nagytiszteletű **Tatay** Lajos lelkész úr még a mult év nyarán bibliai lelkes beszédben önkéntes adakozásra hivta fel az egyházközség tagjait. A szívből jött, szívhez intezett művészi beszédnek az lett az eredménye, hogy a helyben lakó hívek önkéntes adománya címén, a f. évi február hó 3-án megtartott egyházközségi számadás szerint, befolyt 46440 K, Amerikában lakó hitrokonoktól pedig 321 K. Elérve lett tehát, hogy a 212475 K kiadással szemben 289994 K volt a bevétel. A 77519 K pénztári maradvány lehetővé tette az eddig kölcsön vett tőkék nagy részének visszafizetését.

Rég mult idők édes emléke elevenedik meg a hű lutheránusi szívben, midőn a számadás bevételi tételeinek egyikéből az tűnik ki, hogy egy kis egyházközségben önkéntes adakozásból 785 K folyt be. Ez a tétel nyilván világos bizonyosságul szolgál arra, hogy evangéliumi egyházunk tagjaiban szilárd alapon nyugszik az egyházhoz való ragaszkodás és — Isten dicsőségére legyen mondva — a lutheri egyház „nem jutott csödbe“. Ámde önkéntes adományokkal egyházaink örökké nem tarthatók fenn s joggal kérdezhettük: hol késsel az éji homályban 1848. XX.!!

Bakonytamási, 1907 február 5. *Csányi* Lajos, evang. tanító.

Özv. Krizsányi Józsefné halála. Néh. Krizsányi József volt tabi evang. lelkésznek özvegye, kinek nagy nyomorát „Egy papleány“ az „Evangelikus Órálló“ f. évi 1—2. számában oly megindítóan rajzolta, e hó 1-én Újpesten jobblétre szenderült. Életének alkonyát derűs, búcsúzását a földi élettől könnyebbé, halálát nyugodttá tevék ama nagyszámú adományok, melyekkel e lap olvasói siettek az agg papné nyomorát enyhíteni; a haldoklónak utolsó kívánságát teljesitem most, midőn mélységés halálját és forró köszönetét tolmácsolom mindazoknak, a kik a felebaráti szeretet oltárán az „Egy papleány“ felhívása folytán oly készséggel áldoztak. Az én kezeimhez is érkeztek adományok az agg matróna

részére és pedig Jausz Vilmostól 24 K, Petrovics Somától 4 K, Kovács Sándortól 19 K 60 fill., Mesterházy Lászlótól 2 K, melyeket az özvegynek átadtam; azonban Frenyó András 5 K adományát a temetési költségek részbeni fedezésére fordítottam, az „Egy papleány“ 15 K gyűjtését pedig visszaszámítottam. Tudósításomat befejezem azon szavakkal, melyekkel a 91 éves özvegy papné életét végzé: „A jó Isten áldja meg mindazokat a nemes-szívű embereket, a kik könyörültek rajtam és megsegítettek!“
Geduly Lajos, újpesti ev. lelkész.

Gyászrovat. Az újpesti ágost. hitv. evang. egyház fájdalommal jelenti a megszorodott szívű hozzátartozók nevében is, hogy nagytiszteletű özv. *Krizsányi Józsefné* úrnő, néh. Krizsányi József ev. lelkész özvegye f. évi február hó 1-én életének 91-ik esztendejében rövid szenvedés és az úrvacsora ájtatos felvétele után jobblétre szenderült. A megboldogultnak hült tetemeit f. évi február hó 2-án délután 4 órakor fogjuk a gyászházból (Újpest, Mező-utca 3. sz.) a hamvak megáldatása után az újpesti sírkertbe kísérni. Áldás és békesség hamvain! Újpest, 1907. február 1. Az újpesti ev. egyház.

NEKROLOG.

Ujagh Károly.

1849—1907.

Mily váratlanul szedi áldozatait a halál, azt Ujagh Károly merényi lelkész sirjánál érezhettük leginkább. Még rövid idő előtt sem ő, sem övéi nem voltak elkészülve a gyászos eseményre, mely január 22-én reggel bekövetkezett. Gyűléseken szeretett résztvenni és ott magára vonta a figyelmet csengő hangja, ékesszólása és szellemes ötletei által. Most már lezáródott a koporsó felette és elnémult a szó, melynek oly sikeres kifejezést tudott adni.

Búcsúképen a jól ismert alaktól pillantsunk vissza életének főbb mozzanataira.

Született Merényben 1849-ik évi november 14-én. Az elemi iskolákat szülővárosában látogatta. Középkolai tanulmányait kezdte Rozsnyón, folytatta Debrecenben és bevégezte az iglói főgymnasiumban. A theologiai tanulmányokat Eperjesen végezte Vandrák András, Hlavacsek Mihály, Tillisch János, Schranz János és Max Vilmos tanárok előadásai mellett.

A hitjelölti vizsga után Sárosmegyében nevelősködött róm. kath. vallású, Szinyei Merse Félix főispán házában.

Innen a jénai egyetemre ment. Teljes öt hétig utazott, időzvéen Budapest, Bécs, Prága, Drezda és Lipse nagyobb városaiban. Jénán 1871—1872. filozófiai-theologiai tanulmányokat tett és pedig Hilgenfeld, Haase Károly, Diestel Lajos, Grimm, Pfeiderer, Fischer Kunó és Schmidt történész alatt. A jénai Keferstein-féle privat gymnasiumban is tanított.

Hazakerülvén, rövid időig Budán és Lőcsén mint segédlelkész működött. 1874-ik évi február hó 15-én lett szülővárosába mint lelkész megválasztva, mely állásban haláláig működött. A község keretén kívül a volt szepesi bányavárosi egyházmegyében lett iskolai dékán, gyámintézeti és papi értekezleti elnök. Az alapszabályok értelmében a jótékony Weifert-alap élén állott és 1891—94. években az egyházmegyét képviselte a zsinaton. Városi ügyekben, választásoknál igen gyakran szerepelt. 1895. évi január 7-ike gyásznapi volt Merényre és lelkészére is. A nagy tűzvész alkalmából odaégett híveinek vagyona és a papnak is mindene, semmit sem mentvén ki az

égő romokból. A rekonstrukció műve nehéz, keserves volt. A sebek behegedtek, teljesen nem gyógyultak.

A lelkész szivbajos lett és gyakran szenvedett. Szívgyengeség okozta váratlan halálát január hó 21-én a reggeli órákban. Özvegye vagyon nélkül maradt vissza hat gyermekkel, kik közül csak kettő van ellátva. 33 évig tartott lelkészi működése és ugyanannyi ideig házassági élete is.

Temetése január hó 23-án ment végbe.* A város színe-java kísérte a koszorús koporsót a templomba. Ott férfdalárda Loibesbeck tanító vezetése mellett négyhangú búcsúéneket adott elő. Én a szószékről tartottam a halotti beszédet, visszapillantván a halott tanulmányaira, papi működésére és családi életére. A temetón Zimmermann Andor göltnitzbányai lelkész mondott meghatározó imát és áldásom után sirba szállt a drága halott. A lelkészek közül még csak az iglói s.-lelkész. Jancusko László vett részt a temetésen.

A béke angyala lengjen a boldogult sirja felett!

Weber S.

Pályázat.

Káplánt keresek. Évi fizetése 1400 K és lakásul a paróchián egy butorozott szoba. Az állás mielőbb elfoglalandó. A jelentkezők közül a tót nyelvben járatosak előnyben részesülnek.

Békéscsabán, 1907 február 6-án.

Koren Pál, lelkész.

* A temetést nehezítette a nagy, 27 foknyi hideg és a vasutak szabálytalan közlekedése. Nekem 6 óráig szánon kellett utaznom, hogy a temetést elvégezhessem.

ORGONA-GYÁR villamos gépekkel berendezve.

BUDAPEST,
VII., Garai-utca 48. RIEGER OTTÓ

cs. és kir. udv. szállítók

a Szent-Sír lovagja és a Ferenc József-rend tulajdonosa.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomás, csőrendszer szerint (pneumatikai) tartós és nemes hangú orgonákat szállít. — Mindennemű orgonajavításokat és orgonahangolásokat a legmérsékletesebb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesíti és jókarbantartást mérsékelt árban elvállal.

Tervezetek és rajzok

A párisi és bécsi világkiállításán stb. helyről kiállított. 30 évi fennállása óta 980 új orgonákat szállított.

Bérmertve díjtalanul.

Az 1902. évi verseci ipar és gazdasági kiállításon és az 1901. évi maki ipar és gazdasági kiállításon a nagy díszoklevéllel kitüntetve.

Wegenstein Lipót és fia

Első délmagyarországi orgona-építő műintézet (villamos üzemre berendezve)

TEMESVÁROTT

Szállít kitűnő legújabb rendszer szerint készített

pneumatikus orgonákat

bármily nagyságban a legolcsóbb árak mellett.

Javítások, átalakítások és hangolások átvétnak olcsón és kitűnő szakértelemmel eszközöltetnek. Bővebb felvilágosítással és költségvetéssel szívesen szolgálnak.

Az 1896. évi kiállításon a nagy millenniumi éremmel kitüntetve. 11—26